

pok. Szerk. Mitrovics Gyula. Sárospatak. Ára 5 frt. Evangélikus Egyház és Iskola. Szerk. Trsztyénszky Ferencz. Pozsony. Ára 6 frt. Vasárnap. Prot. néplap. Szerk. Czelder Márton. Ára 2 frt.

Füzetes vállalatok: Evangéliomi Lelkészi Tár. Ára 3 frt. Evangéliomi Lelk. Tár gyászestekre. Ára 1 frt 50 kr Mindkettőt Szerk. Czelder Márton. Unitárius kiskönyvtár. Szerk. Derzsi Károly. Budapest. II. ker, Főutca 8 sz. Minden egyes füzet ára: 5 kr.

Folyóiratok: Magyar Prot. Egyh. és Isk. Figyelő. Szerk. Czelder Márton, Kecskeméten. Megjelenik minden hónapban egyszer. Ára 4 frt. Protestans Pap. Szerk. Lágler Sándor és Kálmán Dezső. (Kölesd. Tolnam) Gyakorlati biblia magyarázatok. Szakfolyóirat Szerk. Garzó Gyula. Békés-Gyomán. Megjelenik két hóban egyszer Ára 4 frt.

Ker. Magvető.

KÜLÖNFÉLÉK.

Nyilatkozatok a Jézus személyiségéről. A különös véletlen úgy hozta, hogy a f. évben a világ három egymástól messze távol eső részében három nevezetes egyházi alkalomból a szónokok ugyanarról az egy tárgyról: a Jézus Krisztus személyiségéről tartották beszédeiket. Amerikában az unitárius és más szabad keresztények saratogai nagy conferentiáján dr. Stebbins, Magyarországon a dunamelléki ev. ref. egyh. kerület püspöke Szász Károly budapesti lelkészszé avatásakor, és Angliában a brit és külföldi unitárius társulat évi gyűlésén Brooke Stopford. A beszédekben tett főbb nyilatkozatokat érdekesnek tartjuk közölni.

Dr. Stebbins Horatio Amerikában ezeket mondotta: „A Jézus lénye nem összetett, hanem egyszerű, s mint ilyen mintája minden istenes emberi lénynek; ki üdvözítő, hatalmat és megváltást az által gyakorol, hogy minden okos lélek előtt megismerhetővé teszi önmagát az által, hogy kiváló szeretetreméltóságával buzdítani, tekintélyével bátorítani tud arra, hogy nyerjünk önbizalmat s igyekezzünk olyanná lenni, a milyen ő volt az okosságban és szeretetben. Az kétségbe vonhatatlan tény, hogy az emberiség hovatovább mind kevesebb hajlandóságot kezd mutatni ama nézet elfogadása iránt, melyet a régi egyházi írók tanítottak Jézusról. Én megvagyok győződve, hogy ha a Jézus emberi voltának felismerésénél és megdicsőítésénél minden dogmai formula mellőztetni fog, ha megengedik, hogy az emberi értelem maga ismerje fel s a szíve maga szeresse meg őt, ez a vallásos életre nézve sokkal üdásosabb lesz.“

Szász Károly beszédében ezeket olvassuk: „Mivel mi az Istent még hit által sem láthatjuk és hozzá csak a Krisztus által közelíthetünk a ki ember levén, nekünk is felfogható — s Isten levén, benno az istenséget ismerhetjük meg — azért csak egy a közbenjáró Isten és emberek között t. i. az ember Krisztus Jézus (1. Tim. II. 5.) a kire mint alapra a mi templomainkat építettük, s a

kinél más alapot senki nem is vehet (1. Kor. III. 11.)... Fényes gloriával áll előttünk az Isten-Jézus magasztos, ember feletti, mennyei alakja... Mi azért gyermeteg hittel fogadjuk és hirdetjük a Krisztus szepőlőtlen fogantatásának, szűztől való születésének, csodatételeinek, feltámadásának és mennybemenetelének tényeit s hittel és buzgósággal üljük meg az e tények emlékére rendelt ünnepeket. De nem tagadom, atyámfi, hogy én a Jézus istenségének ebizonyítványait egy sokkal fontosabb, bár a felületes szemlélő előtt kevésbé feltűnő tényben látom megerősítve, melyet azért a Krisztus istensége csodájának legerősebb bizonyítékául szoritok szivemre. S e tény: hogy ő benne nem volt bűn. Minden ember Ádám óta bűnben született, egyedül ő volt kivéve az eredendő bűn köztörvénye alól...

Az isten Krisztus elérhetlen magasságban áll felettünk, a kit csak imádat illet tőlünk, de a kit nem követhetünk... Az Isten emberré lett a Krisztusban s ezzel — megtartva isteni természetét, melynél fogva példányunkká válhatott — oly közel lépett hozzánk, hogy követhetjük, ha utól nem érhetjük is. Hasonló lett hozzánk mindenkiben a bűnön kívül (Zsid. IV. 15).“

Brooke Stopford londoni lelkészigy nyilatkozott: „A mikor Jézusra úgy gondolok, mint a József és Mária fiára, ki semmi csodálatos módon nincs elszakítva tőlem, midőn meggondolom, hogy ő nem valami csodálatos módon, hanem a mindnyájunkban élő és ható szellemnek hódolva, az önfeláldozás és szentség magasztalára jutott, úgy, hogy ellenségeit bátran kihivhatta, hogy találjanak benne bünt; midőn meggondolom, hogy mint ember, miképpen győzött le minden bünt, s hitével miképpen diadalmaskodott a világ minden hatalmán — akkor oly szeretet és öröm szállja meg lelkemet iránta, a lélek emberi ura iránt a mely nagyobb és erősebb bármely érületnél és gerjedelemnél, mely valaha emberi szivben lehetett. De ez az érület mégis teljesen különbözik attól, a melyet én Isten, az atya iránt érzek... Azt mondják, hogy egy ember sem lehet bűn nélkül, s következőleg, hogy ha Jézus büntelen volt, tehát isten volt, s ő büntelenséget követelt magának éppen azért, mivel isten volt.

Én ellenkezőleg azt mondom, hogy ő semmi oly értelemben nem követelt büntelenséget magának, a hogy az lehetetlen volna nekünk, az ő testvéreinek; ő éppen olyan természettel született és úgy nőtt fel minden tekintetben mint mi; ő nem volt természetfelettileg tökéletes úgy, hogy hibázni ne tudott volna, hanem ő is megkísértetett és ellenállott a kísértésnek, mint a hogy mi is tehetjük; ő úgy jutott szellemi tökéletességre, mint bárki más eljuthat, t. i. hogy küzdött a tökéletlenség elemei ellen, megharcolta a hit és szeretet nemes harcát s napról-napra legyőzte a rosszat, így bizonyítván be saját személyében, hogy az embernek el lehet jutni a szentségre. Jézus, miután saját tapasztalatából meggyőződött felőle, kijelentette azt is, hogy az ember végül oly jó is lehet, hogy hozzá nem férhet bűn. Igen, az ember lehet büntelen né, mondá Jézus, ha hite lesz Istenben és szereti őt. És mi erről a kijelentésről csaknem elfeledkeztünk, ezt a tudósok theoríai egőszén elrejtették volt az ember szeme elől.“

Az Észak-Amerikai Egyesült Államok elnöki széke betöltése alkalmából a Londonban megjelenő „Christian Life“ a következőt írja: „Az első elnök Washington deistának tartatott, de az unitarismus iránt nagy rokonszenvvel viseltetett s sokan azok közé is sorolják; rajta kívül Adams János a második elnök, Jefferson Tamás, Adams Quincy János és Fillmore Millard határozottan unitárius hitet vallottak. Lincoln is nagyon hajlott az unitarismushoz. A jelen évben lefolyt választásból az eddig republikánus unitáriusok morális kérdést csináltak s csaknem félévig folytatott szószéki és hirlapi küzdelmöknek nem kis befolyása volt arra nézve, hogy a democrata párti de kifogástalan jellemű Cleveland választassék meg“.

Az unitáriusok legnagyobb számban vannak az Amerikai Egyesült Államokban, aztán Angliában és hazánkban. Egyházaik a következő arányban oszlanak meg. Amerikában van 340, melyek közül 176 esik Massachusets államra; Angliában 283, Skociában 9, Walesben 32, Irlandban 41, az Ember-Szigeten 1; Magyarországon anya-egyház: 107, leány-egyház 96, vagyis az összes unitárius egyházak száma 909. Az amerikai unitáriusoknak van 5 egyházi lapjuk; az angoloknak 10, a magyaroknak 1 s így összesen: 16.

A szétszórtan élő hivek gondozása. Észak-Amerikában az utóbbi években különös figyelmet kezdenek hitrokonaink fordítani azok lelki gondozására, a kik az anyaegyházaktól messze elszakadtak. Illinois államban ezeltűt egy évvel állítottak be ily missionariust, ki tíz hónap alatt meglátogatott huszonegy oly helyet, a hol csak egy vagy két hive volt, ez idő alatt beutazott 4132 mértföldet, prédikált vagy felolvasott 65-ször, temetett ötöt, esketett hármat, volt e helyekről 510 frt (202 dollár) bevétele, 440 forint kiadása; irt 202 levelet, szétosztott 461 beszédet vagy pamphtetet, és elterjesztett számos példányt az „Unity“ és Christian Register“ czimű lapokból, a meglátogatott helyekről egyharmadától kapott meghívást újból is. Ugyane cél elérésére alakult 1881-ben Az unitárius nők társulata. E társulat tagjai nagy mérvű összeköttetést szereztek magoknak, hol magán levelek, hol pedig hirlapi felszólítások útján oly unitárius egyháztagokkal, a kik régi idő óta el vannak szakasztva az egyháztól. Ennek az az eredménye lön, hogy nemcsak unitáriusok, hanem más vallásuak is, közöttük több lelkes kért és nyert felvilágosítást tőlük az unitarismusról. A társulat nagymennyiségű unitárius nyomtatványt küldött szét az Államok minden részébe. Közlebbtről a társulat titkára felhívást intézett minden unitárius nőhöz oly czélból, hogy gyűjtsenek pénzt unitárius czélokra; terjeszszék az unitárius irodalmat, és alakítsanak társaságokat az unitárius művek tanulmányozására. E lelkes munkásságnak már eddig is meg volt a hatása Amerikában, s azt hisszük, hogy ha nem is oly mérvben, de nálunk is bizonytal többet lehetne tenni távol élő hiveinkért.

Szalacsy Farkas végrendelete. F. évi október 27. Budapestten elhalt Szalacsy Farkas, a nagyemlékü néhai Kovács Sebestyén orvostudor veje, 1881. márt. 8-án Budapestten kelt végrendeletében a mi unitárius egyházunkról is megemlékezett, a mint a végrendelet ide vo-

natkozó része szól: „e vallásfelekezetet iránti különös tisztelete és nagyrabecsülése jeléül 5000 azaz ötezer forintot“ hagyományozván egyházunk számára. Midőn e becses hagyományt az elhunyt nemes férfit legmélyebb kegyelet érzésével itten feljegyezzük, nem titkolhatjuk el azt, hogy reánk nézve e hagyományt kétszeresen becsessé teszi az a rokonszenv és méltányló elismerés vallásfelekezetünk iránt, mely annak, a mint a végrendeletben ki van fejezve, indokául szolgált.

Lelkészi nyugdíjalap. Angol hitfeleink már jó ideje, hogy gondoskodni kezdtek a szolgálatra alkalmatlanná vált lelkészek, s a lelkészek özvegyeinek és gyermekeinek gondozásáról. 1855-ben alakult egy társaság, mely az ügyet magáévá tette, s már abban az évben oly összeget gyűjtött össze, hogy egy tagot 200 forint segélyben részesített. Azóta a társulat iránti érdeklődés oly fokozatosan növekedett, hogy tíz év múlva (1865) tíz egyén összesen 3300 frt, 1875-ben huszonegy egyén 8000 frt s 1883-ban harminczkilencz egyén 15,300 állandó évi segélyben részesült, míg azonkívül 900 forint osztatott ki rendkívüli segélyezésre. — Az alap eme rohamos növekedését az magyarázza meg, hogy ahoz nemcsak a segélyzendő lelkészek s ekkleziáik, hanem egyes buzgó adakozók is hozzájárultak, úgy hogy a mult évben négyen — közöttük egy nő — járultak az alaphoz 1000—1000 frt összeggel.

A kereszturkői közgyűlés néhai id. Pálffy Dénes 1000 frt urb. kötv. alapítványának eddig közpénztárunkban kamathalmazással felgyűlt összes kamatait = 938 frt., a belső emberek nyugdíjintézete alapítókéje gyarapítására határozta fordítani. E. K. Tanácsunk e határozatot helyben hagyta és a f. év végeig járó összes kamatnak közpénztárunkból a nyugdíjintézet pénztárába való áttételét megrendelte.

Domestika. A magyar ref. egyházak domestikája, melynek alapját 1881-ben az egyesüléskor vetették meg, az idén már szép összegeket osztatott ki. A Budapesten nov. hóban tartott Conventen tett bejelentés szerint domestikájok évi összege 72,118 frt 96 kr. Ebből 6072 frt 17 kr. az alapszabályok értelmében a tőkéhez csatolatott. A többiből szegényebb egyházak nyertek nagyobb összegeket. A tiszántuli kerület illető egyházai összesen 10,260 frt, az erdélyiek 9050 frt, a dunamellékiek 2570, a tiszáninneniek 3550, a dunántuliak 5050 frt. A lelkészek közül is számosan részesültek segélyben. Hátraléka is van igaz bőven a ref. közalaphoz, de a fennebbi siker kiindulásnak igen szép.

A kecskeméti nagy ref. egyházközség elhunyt jeles papja Fördös Lajos helyébe Czelder Márton, felsőbányai lelkész, a Magyar Prot. egyh. és isk. Figyelő és társlapjai szerkesztőjét választotta meg, ki állását nem régebbről is foglalta a kecskeméti általános lelkesedése között. Szerencsét kívánunk a nagybuzgalmu munkás férfinak megérdemelt új állomásán!

Dr. Sweitzer Sándor, theol. tanárnak 50 éves tanárságát szép ünnepélyvel ülték meg Zürichben f. évi oct. 29-én. Zürich polgármestere Roemer, továbbá Biederman theol. tanár tartottak alkalmi beszédeket s többen mások. Dr. Sweitzer a szabadelvűekhez tartó

zik, de magok az orthodoxok is kénytelenek elismerni, hogy ő, mint a vallásos eszmék történelmének írója, nagy szolgálatot tett a theologiai tudománynak.

Vallásszabadság Japánban. A japánok császára folyó évi aug. 11-ről egy határozatot adott ki, mely szerint a buddhizmus és a Shinto-cultus megszűnnek államvallásnak tekinteni s jövőben semmi segélyben nem részesülnek. A japániaknak most már jogukban van azt a vallást követni, a melyiket tetszik. Nincs kétségünk benne, hogy választásuk a kereszténységre fog esni, és pedig az angolok- és amerikaiakkal való összeköttetésük útján a kereszténység eléhaladottabb formáira.

Gyászhirek. Agh József tordai polgár élte 52-ik, boldog házassága 28-ik évében, f. évi nov. hó 7-ikén néhány órai halálküzdelem után, tüdőszélhüdésben hirtelen kimúlt. A megboldogultat gyászolják neje s fogadott gyermekei; testvérei Agh Ferencz egyh. tanácsos, Agh Zsigmond, Agh Zsuzsánna. Béke porainak! — Sárdi Si mén Zoltán VI. gymn. oszt. tanuló, élete 18-ik évében, f. évi nov. hó 13-án Marosvásárhelyt, hosszúsas szenvedés után jobblétre szenderült. A szülők, testvérek s rokonok mély bánatában osztozik a tanári kar s főtanodánk ifjusága, mert a korán elhunyt szeretett tanítvány, tanulótárs s szép reményü ifju volt. Legyen álma édes! — Dr. Felméri Lajos kolozsvári egyetemi tanárt, folyóiratunk kitünő dolgozótársát újabb csapás érte legkisebb fia Miklós halálában († dec. 26), ki a roncsoló toroklobnak lett áldozata. Igaz részvételt osztozunk mély bánatában.

Hibaigazítás. Folyóiratunk mult számának „Különfélék“ rovatában a „Kiváló unitárius jelenségek“ 3. pontja alatt hibásan volt P. H. Wicksteed nevezve a Modern Review alapítójának R. A. Armstrong helyett. Wicksteed a lapnak elsőrendű munkatársa s megalapításában is kiváló része volt, de azt az első három évben Armstrong szerkesztette.

 Minthogy előfizetőink és pártolóink között vannak hátralékosak is, kérjük szépen hátralékaikat beküldeni, hogy . . . hogy ne legyenek hátralékosaink!

A szerkesztőség postája.

Kis Mihály, Lőfi Áron, Kelemen Albert esperes, Pálffy János igazgató-tanító, Varga Dénes tanár és Barabás Ábel lelkész uraknak őszinte köszönetét nyilvánítja a szerkesztőség azért a nagybuzgalomért, melyet vállalatunk iránt annak anyagi oldalát illetőleg körükben tanúsítottak. — Pálffy János urnak. Toroczkó. Küldeményét köszönettel vettük s alkalmilag felhasználjuk. — E. F. urnak. Ön többek nevében azt kérdi tőlünk, hogy a Képv. Tanácsnak 1846-ban 69. sz. f. pont alatt hozott határozata áll-e még ma is? A mi tudtunk szerint az illető határozat ma is érvényben van.

Olvasóinkhoz.

Jövő évben éppen 25 esztendeje lesz annak, hogy a *Ker. Magvető* megindult. 1861-ben alapított, a mikor a nemzeti élet egén a sötételemkü elnyomatás után egy jobb korszak hajnala kezdett derengeni, s a mikor már a vallási liberalizmus is addigi tartózkodó helyzetéből szabadabban léphetett a nyilvánosság elé. És a *Keresztény Magvető* azóta mindig hűséggel igyekezett szolgálni egy érdemes elődeink szerkesztésében, mint a mienkben azokat az eszméket és szent ügyeket, melyek a szabadelvű kereszténységéi. S ezek szolgálatában elérte, ha nem is a jubileumi 25-ik évet, mert eleintén könyv alakjában jelenvén meg, nem minden évben adatott; de elérte azt, hogy a jövő évben már 20-ik évfolyamot írhat. S ezt a szerkesztők fáradása és ama kiváló dolgozótársaink szives közremunkálása mellett — kik iránt a legnagyobb elkötelezetést érezzük — t. olvasóink évről-évre megújuló pártfogásának köszönhetni. Azért a midőn örömmel jelezzük a fennebbieket, köszönetet mondunk egyszersmind t. olvasóinknak becses támogatásukért.

És már hogy folyóiratunk továbbra is teljesithesse feladatát, az eddigi szives pártfogást kérjük a jövőre is. Ugy hisszük, nem szükség t. olvasóinknak felemlíteni, hogy a sajtó mily elismerésben részesíti vállalatunkat. Olvasóink ítélhetnek maguk is. Részünkről ezután is arra fogunk törekedni, hogy a *Ker. Magvető* változatos tartalmával méltó legyen az olvasók nagybecsű pártfogására és az elismerést ezután is kiérdemelje.

Igen örvidenénk, ha az új évben, — mint máskor is történt — nemcsak régi pártolóinkat lenne szerencsénk előfizetőink sorában üdvözölhetni, hanem több újakat is. S ezért szépen kérjük folyóiratunk barátait s különösen lelkésztársainkat arra is, hogy sziveskedjenek annak terjesztését minél szélesebb körben eszközteni.

Folyóiratunkat ismételten jóindulatukba ajánlva s a pártoló és előfizetési díjjak beküldését legkésőbb január végére kérve, fogadják az új esztendőre szives üdvözetünket és szerencsekivánatainkat!

A szerkesztőség.